

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 1, Article Number: 2B0037

SPORTS SCIENCES

Received: August 2009
Accepted: January 2010
Series : 2B
ISSN : 1308-7312
© 2010 www.newwsa.com

Cengiz Arslan
Ali Serdar Yücel
Mehmet Güllü
Inonu University
mgullu@inonu.edu.tr
Malatya-Turkey

İLKÖĞRETİM VE ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN SPOR VE OYUN ALIŞKANLIKLARININ İNCELENMESİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı ilköğretim ve ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin spor ve oyun alışkanlıkları incelemektir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin %7,3'ünün bir spor kulübünde, %40.6'sının okul spor etkinliklerinde yer aldığı ve %52.1'inin ise hiç spor yapmadığı tespit edilmiştir. Oyun kültürü bakımından; öğrencilerin tercihi, %86.1'i "Bilgisayar oyunları", %70.7'si "Zeka oyunları", %62.6'sı "Atari oyunları" ve %49.8'i "Çocuk oyunları" olduğu gözlenmiştir. Geleneksel oyun kültürü hakkında; %54.3'ünün bilgi sahibi olduğu, %45.7'sinin bilgi sahibi olmadığı, bilgi sahibi olunan geleneksel spor dalları arasında da; %46.4'ü "Yağlı güreş", %29.1'i "Cirit oyunu" ve %28.8'i "Atıcılık ve Avcılık" yer aldığı bulunmuştur. Sonuç olarak, ilköğretim öğrencilerinin, geleneksel oyun kültürü ve fiziksel aktivite alışkanlıklarının değişime uğradığı, yerini bilgisayar oyunlarına, yeni alışkanlıklara bıraktığı ve çocuklarımızın geleneksel oyun kültüründen uzaklaştığı kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, Spor, Oyun, Kültür, Yaşam Tarzı

EXAMINATION SPORT AND GAME HABITS OF STUDENTS AT PRIMARY AND SECONDARY SCHOOLS

ABSTRACT

The aim of this study was to examine sport and game habits of students at primary and secondary schools. According to the study finding, it is dedicated that among the 9-16 years old school children; 7.3% participate to sport clubs, 40.6% participate school sport activities and 52.1% of them don't participate any of these activities. In terms of game culture, student's preferences are found as: 86% for "Computer Games", 70.7% for "Intelligence Game", 62.6% for "Play-Station Games" and 49.8% for "Childish Games". In terms of traditional game culture it is confirmed that 54.3% of the testers have knowledge about the traditional sports, 45.7% don't have knowledge, and among the traditional sports which are known by testers, 46.4% of these traditional sports are "Oily Wrestling", 29.1% are "Javelin Game", and 28.8% are "Marksmanship and Hunting". As a result, it is proved that primary school student's traditional game culture and physical action habits have changed into computer games and various sports and they go away from traditional game culture.

Keywords: Student, Sport, Game, Culture, Life Style

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

İnsanların yaşam kültürü ve alışkanlıkları yaşadıkları topluma göre farklılıklar arz eder. Spor da toplumlardaki bu farklılıklardan dolayı, toplumdaki yeri, önemi ve uygulamaları açısından değişiklikler göstermektedir. Spor, kültürün bir parçası olarak hem ondan etkilenmekte hem de popülerliği ve sosyalliği nedeniyle onu etkileyebilmektedir [28]. Her toplumun kendine özgü olan gelenekleri, tutkuları ve alışkanlıkları, toplumun genel yapısını belirleyebilmektedir. Toplumlar, coğrafi konumlarına, geleneklerine, kültür birikimlerine ve kültür özelliklerine göre farklı spor dallarına ağırlık vermektedirler. Amerika'da Amerikan Futbolu, Asya ülkelerinde Hokey, Japonya'da Judo, Güney Kore'de Taekwondo ve Türklerde Güreşe duyulan ilgi, diğer ülkelere göre daha fazladır [14].

Uygarlık, bireye verilen önem ve bu önemle birlikte verilen eğitime dayanır. Bireylere zihinsel eğitim vermenin yanında fiziksel eğitimi de göz ardı etmemelidir. İnsan organizması hareket için yaratılmıştır. Hareket, bir organizmanın normal fonksiyonlarının devam ettirilmesinde ve sağlıklı olmasında gereklidir. Bu çerçevede birey, bedensel hareketler ve serbest oyun, dans, folklor vb. faaliyetler çocuğun motor gelişimine katkıda bulunur ve spor alışkanlığı kazanmalarını sağlar.

Köylü, kentli, zengin, yoksul her çocuk bulunduğu yerin ve zamanın etkisi altında oyun oynamıştır. Eski uygarlıklarda ve yakın geçmişte oynanan çocuk oyunlarının birçoğu gelişmiş toplumlarda giderek önemini ve geçerliliğini yitirmiş, yerini günümüzün araç ve gereçlerinden esinlenen oyunlar ve oyuncaklar almıştır. (oyuncak radyolar, oyuncak gemiler, oyuncak trenler, oyuncak füzeler, roketler vb.) [23].

Oyunların biçimi, özellikleri, oyun araç-gereçleri çağdan çağa, kültürden kültüre değişse de, çocuğun olduğu yerde oyunun ve oyuncakların olması vazgeçilmez evrensel bir kuraldır. Oyun gerçek bir eğitim aracıdır. Okul öncesi dönem ve okul yılları boyunca kazanılan bilgilerin kuşaktan kuşağa taşınmasını sağlar. Oyun, farklı kültürlerden gelen ve farklı dilleri konuşan çocukların iletişimini sağlar. Bu, oyunun evrensel olma özelliğidir [6]. Günümüzde teknolojik gelişmeler ve zorlu yaşam şartları çocuklara oyun için zaman bırakmasa da, oyun çocukların yaşamının bir parçasıdır. Oyun alanları çocukların sosyalleşmesi için en iyi ortamlardır [24]. Bu nedenle de çocuklar arasında oyun, çok daha büyük bir anlam ve önem kazanmaktadır.

Günümüzde eğlence araçlarının değişmesi, iletişim araçlarının gelişmesi sonucu geleneksel çocuk oyunları nitelik değiştirmiş, hatta eskisi gibi oynanmaz olmuştur. Bilgisayar ortamlarında geliştirilen çeşitli oyunlar, çocukları hem hareketsiz bir yaşama itmekte hem de geleneksel oyun kültüründen uzaklaşmalarına sebep olmaktadır. Bu konuyu araştırmak ve güncel bir durum tespiti yapmak amacı ile bu araştırmada 9-16 yaşları arasında ilköğretim ve ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin spor ve oyun alışkanlıkları incelenmiştir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Günümüzde çocukların hareket alanlarının son derece sınırlı olduğu görülmektedir. Apartman dairelerinde yaşayan, okula servisle giden, televizyon ve bilgisayar karşısında vakit geçiren çocuk, çarpık kentleşme nedeniyle oyun alanı ve parklara da hasret kalmıştır. Bu durumda hareket ihtiyacını karşılayacak, enerjisini boşaltacak ders dışı sportif etkinlikler ve beden eğitimi dersleri giderek önem kazanmaktadır. Çocukları sportif etkinlikler ve oyun kültüründen uzaklaştıran günümüzdeki mevcut sorunların tespit edilerek ortaya konulması, çocuklar ve gençlere spor bilinci ve oyun alışkanlıkları kazandırmaya yönelik çalışmalarda yol gösterici olacaktır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM (MATERIAL AND METHOD)

Araştırmanın evrenini Elazığ il merkezinde ilköğretimde ve ortaöğretimde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise Elazığ il merkezinde bulunan ve rasgele (random) yöntemiyle tespit edilmiş ilköğretim ve ortaöğretim okullarında 9-16 yaş arasındaki 1050 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin toplanmasında 22 sorudan oluşan bir anket kullanılmıştır. Anket sorularından 4'ü likert tipi, 18'i açık uçlu sorulardan oluşmuştur. Anketlerin geri dönüşümden itibaren eksik ve hatalı olanları ayıklanmış ve 397'si kız, 558'i erkek olmak üzere toplam 955 anket değerlendirmeye alınmıştır. Bu anketlerden elde edilen veriler SPSS istatistik paket programında, ortalama (X), standart sapma (Sd), yüzde (%) ve frekans (f) dağılımları tespit edilmiş ve bulgular arasındaki farklılıklar χ^2 testi ile 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR (FINDINGS)

Tablo 1. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin anne ve baba eğitim durumu

(Table 1. The level of the primary and secondary schools' students' father and mother education)

Öğrenim Durumu	Baba		Anne		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Lise	203	21.3	470	49.2	673	35.2
Üniversite	354	37.1	158	16.5	512	26.8
İlkokul	186	19.5	155	16.2	341	17.9
Ortaokul	196	20.5	49	5.1	245	12.8
Okur-Yazar Değil	16	1.7	123	12.9	139	7.3
TOPLAM	955	100.0	955	100.0	1910	100.0

Araştırmaya alınan ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin anne ve babalarının eğitim durumu incelendiğinde. %35.2'si. Lise. %26.8'i Üniversite. %17.9'u ilköğretim. %12.8'i Ortaokul ve %7.3'ü ise Okur-yazar olmayan velilerden oluştuğu saptanmıştır. Baba'lar arasında üniversite mezunu oranı (%37.1) yüksek iken, Anne'ler arasında okuryazar olmayanların oranı (%12.9) ile babalardan daha yüksek bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 2. İlköğretim ve ortaöğretim erkek ve kız öğrencilerinin spor yapma oranlarının dağılımı

(Table 2. The ratio distribution of primary and secondary schools' male and female students' sport)

Cinsiyet	Kulüp Lisanslı Sporcular		Okul Lisanslı Sporcular		Spor Yapmayanlar		TOPLAM	
	F	%	F	%	f	%	F	%
Erkek	53	5.5	264	27.6	241	25.2	558	58.4
Kız	2	0.2	132	13.8	263	27.5	397	41.6
TOPLAM	55	5.8	396	41.5	504	52.8	955	100.0

$$\chi^2=27.142, \quad df=2, \quad p<0.05$$

Tablo 2'de görüldüğü gibi, ilk ve ortaöğretim erkek ve kız öğrencilerinde spor yapmayanların oranı %52.8 olarak bulunmuştur. Erkek ve kız öğrencilerin spora kalıtımda daha çok okul lisanslı spor yaptıkları izlenmektedir. Kulüp lisanslı spor yapma oranı erkek ve kızlarda (%5.8) çok düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Kız ve erkek öğrenciler arasında spora katılım yönünden anlamlı farklılıklar

($p < 0.05$) olduğu ve her iki grupta da spora katılım düşük düzeyde bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 3. İlköğretim ve ortaöğretim erkek ve kız öğrencilerin yaptıkları spor branşlara göre dağılımı
(Table 3. The branch distribution of Primary and secondary schools' male and female students' sports)

Spor Branşları	ERKEK		KIZ		TOPLAM		X	Sd
	F	%	f	%	f	%		
1. Futbol	193	100.0	0	0.0	193	42.8	193.0	0.0
2. Voleybol	17	23.3	56	76.7	73	16.2	36.5	27.6
3. Basketbol	31	48.4	33	51.6	64	14.2	32.0	1.4
4. Satranç	23	67.6	11	32.4	34	7.5	17.0	8.5
5. Halk Oyun.	5	25.0	15	75.0	20	4.4	10.0	7.1
6. Masa Ten.	10	52.6	9	47.4	19	4.2	9.5	0.7
7. Güreş	12	100.0	0	0.0	12	2.7	12.0	0.0
8. Badminton	3	30.0	7	70.0	10	2.2	5.0	2.8
9. Atletizm	7	87.5	1	12.5	8	1.8	4.0	4.2
10. Karate-Taekwondo	5	71.4	2	28.6	7	1.6	3.5	2.1
11. Hentbol	6	100.0	0	0.0	6	1.3	6.0	0.0
12. Boks	5	100.0	0	0.0	5	1.1	5.0	0.0
TOPLAM	317	70.3	134	29.7	451	100.0	225.5	129.4

İlk ve ortaöğretim kız öğrencilerine (%29.7) göre spor branşlarına katılma oranı erkeklerde (%70.3) daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyete göre spora aktif olarak katılan öğrenci sayısı ortalama 225.5 ± 129.4 'dür. En fazla katılımın futbola (%42.8), daha sonra voleybol (%16.2) ve Basketbola (%14.2) olduğu gözlenmiştir. En az katılım ise boks (%1.1), hentbol (%1.3) ve karate-teakwondo'ya (%1.6) olmuştur (Tablo 3).

Tablo 4. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin katıldıkları spor branşları ve eğitim durumlarının dağılımı
(Table 4. The participated sport branches and education level distribution of Primary and secondary schools' students)

Spor Branşları	İlköğretim		İlköğretim		Orta		TOPLAM		X	Sd
	I. Kademe		II. Kademe		Öğretim					
	F	%	F	%	F	%	F	%		
1. Futbol	30	15.5	48	24.9	115	59.6	193	42.8	64.3	44.8
2. Voleybol	14	19.2	21	28.8	38	52.1	73	16.2	24.3	12.3
3. Basketbol	14	21.9	11	17.2	39	60.9	64	14.2	21.3	15.4
4. Satranç	7	20.6	7	20.6	20	58.8	34	7.5	11.3	7.5
5. Halk Oyu.	5	25.0	8	40.0	7	35.0	20	4.4	6.7	1.5
6. Masa Ten.	8	42.1	3	15.8	8	42.1	19	4.2	6.3	2.9
7. Güreş	0	0.0	0	0.0	12	100.0	12	2.7	12.0	0.0
8. Badminton	2	20.0	1	10.0	7	70.0	10	2.2	3.3	3.2
9. Atletizm	0	0.0	0	0.0	8	100.0	8	1.8	8.0	0.0
10. Karate-Taekwondo	4	57.1	1	14.3	2	28.6	7	1.6	2.3	1.5
11. Hentbol	0	0.0	0	0.0	6	100.0	6	1.3	6.0	0.0
12. Boks	2	40.0	1	20.0	2	40.0	5	1.1	1.7	0.6
TOPLAM	86	19.1	101	22.4	264	58.5	451	100.0	150.3	98.7

Öğrencilerin eğitim kademelerine göre ilköğretim I. ve II. Kademeye göre orta öğretimde (Lise) spor branşlarında yer alma oranı (%58.5) daha yüksek bulunmuştur. İlk ve ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin spora katılımı ortalama 150.3 ± 98.7 öğrenci olarak

hesaplanmıştır. İlköğretim kademesinden ortaöğretime doğru spora katılım düzeyinde giderek bir yükselme olduğu gözlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 5. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin eğitim kademeleri ile spora katılım düzeylerinin karşılaştırılması
(Table 5. The comparison of sports participation levels of Primary and secondary schools' students with educational levels)

Spora Katılım Düzeyi	İlköğretim I. Kademe		İlköğretim II. Kademe		Orta Öğretim		TOPLAM	
	F	%	f	%	F	%	F	%
	Spor Yapmayanlar	141	28.0	139	27.6	224	44.4	504
Okul Lisanslı Sporcular	80	20.2	90	22.7	226	57.1	396	41.5
Kulüp Lisanslı Sporcular	6	10.9	10	18.2	39	70.9	55	5.8
TOPLAM	227	23.8	239	25.0	489	51.2	955	100.0

$$\chi^2=137.474, \quad df=4, \quad p<0.05$$

Öğrencilerin eğitim kademeleri ile spora katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Ortaöğretim öğrencilerinin spora katılım düzeyi bakımından ilköğretim I. ve II. Kademesine göre farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Eğitim kademesi arttıkça spora katılım düzeyinde de bir artış olduğu görülmektedir (Tablo5).

Tablo 6. İlköğretim ve ortaöğretim erkek ve kız öğrencilerinin spora katılıma amaçlarının dağılımı
(Table 6. The distribution of sports participation objectives of Primary and secondary schools' male and female students)

Spora Katılım Amacı	ERKEK		KIZ		TOPLAM	
	f	%	F	%	F	%
1.Sağlıklı Olmak	200	49.1	207	50.9	407	42.6
2.Sevdiğim İçin ve Hobi Olarak	197	56.3	153	43.7	350	36.6
3.Ünlü Bir Sporcu Olmak	96	88.9	12	11.1	108	11.3
4.Boş Zamanımı Değerlendirmek	45	68.2	21	31.8	66	6.9
5.Sporu Meslek Edinerek Para Kazanmak	20	83.3	4	16.7	24	2.5
TOPLAM	558	58.4	397	41.6	955	100.0

$$\chi^2=640.524, \quad df=4, \quad p<0.05$$

İlköğretim ve ortaöğretim erkek ve kız öğrencilerinin spora katılmadaki amaçlarının daha çok (%42.6) "sağlıklı olma" amacı taşıdığı gözlenmektedir ($p<0.05$). Daha sonra, "sevmek ve hobi olarak" %36.6, "ünlü sporcu olmak" %11.3, "boş zamanı değerlendirmek" %6.9 ve son olarak "meslek edinmek ve para kazanmak" %2.5 ile sıralanmaktadır (Tablo 6).

Erkek ve kız öğrenciler spora yönelmede teşvik unsuru olarak, "kendi isteği" ile spor yapma (%70.1) tercihleri anlamlı bir farkla ($p<0.05$) birinci sırada yer almıştır. Kız ve erkek öğrencilerin spora yönelmede aralarında farklılık olduğu ($p<0.05$) ve erkek öğrencilerin "arkadaş teşviki" ile (%71.6) ve "tv ve gazete yayınlarının etkisi" ile (%73.7) spora yönelmede daha çok etkisinin olduğu gözlenmektedir. Spora teşvikte "ailenin" %16.6, "arkadaşın" %7.7, "öğretmenlerin" %5.7 ve "tv ve gazete yayınlarının" %2.0 oranında etkili bir unsur olduğu öğrenciler tarafından belirtilmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerini spora teşvik eden unsurların dağılımı
(Table 7. The spur distribution to sport of Primary and secondary schools' students)

Spora teşvik eden unsurlar	ERKEK		KIZ		TOPLAM	
	F	%	F	%	f	%
1. Kendi isteğimle yapıyorum	392	58.6	277	41.4	669	70.1
2. Ailemin teşviki ile	74	53.2	65	46.8	139	16.6
3. Arkadaşlarımın teşviki ile	53	71.6	21	28.4	74	7.7
4. Öğretmenlerimin teşviki ile	25	46.3	29	53.7	54	5.7
5. Tv ve gazete yayınlarının etkisi ile	14	73.7	5	26.3	19	2.0
TOPLAM	558	58.4	397	41.6	955	100.0

$$X^2=153.523, \quad df=4, \quad p<0.05$$

Öğrencilerin spor yaptıkları veya oyun oynadıkları alan tercihlerinde anlamlı farklılık olduğu ($p<0.05$) ve birinci tercih olarak "okul bahçesi (%46.4) gösterilmektedir. Daha sonra "spor salonu (%26,1)", "sokak araları (%19.1) olarak sıralanmaktadır. Erkek öğrencilerin "özel spor tesisleri" (%83.6) ve "sokak aralarını" (%76.9) kız öğrencilerden daha fazla ($p<0.05$) kullandıkları gözlenmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor veya oyun oynadıkları alanların dağılımı
(Table 8. The play field distribution of primary and secondary schools' students)

Spor ve Oyun Alanı Tercihi	ERKEK		KIZ		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
1. Okul Bahçesi	239	54.0	204	46.0	443	46.4
2. Okul Spor Salonu	116	46.6	133	53.4	249	26.1
3. Mahallede. Sokak Aralarında	140	76.9	42	23.1	182	19.1
4. Spor Tesisleri. Özel Tesisler. Köy. Bahçe	51	83.6	10	16.4	61	6.4
5. Başka Bir Okulun Spor Salonu	12	60.0	8	40.0	20	2.1
TOPLAM	558	58.4	397	41.6	955	100.0

$$X^2=592.094, \quad df=4, \quad p<0.05$$

İlköğretim ve orta öğretim öğrencileri arasında spor yayınlarını takip etme %63.0 oranıyla bu alışkanlığının olduğu göstermektedir. Spor yayınlarını takip etme alışkanlığı kız ve erkek öğrenciler arasında farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Spor yayınlarını en fazla takip edenlerin (%72.9) erkek öğrenciler olduğu, spor yayınlarını takip etmeyenler arasında ise kız öğrencilerin daha fazla (%66.2) olduğu gözlenmektedir (Tablo 9).

Tablo 9. İlköğretim ve ortaöğretim erkek ve kız öğrencilerinin spor yayınlarını takip etme alışkanlığının dağılımı
(Table 9. The consecution habit distribution of sports broadcasts of Primary and secondary schools' male and female students)

Spor Yayınları Takip Alışkanlığı	ERKEK		KIZ		TOPLAM	
	F	%	f	%	f	%
1.Spor Yayın. Takip Edenler	439	72.9	163	27.1	602	63.0
2.Spor Yayın. Takip Etmeyenler	119	33.7	234	66.3	353	37.0
TOPLAM	558	58.4	397	41.6	955	100.0

$$X^2=64.923, \quad df=1, \quad p<0.05$$

Spor yayınlarını takip etme alışkanlığı olan öğrencilerin ilk sırada (%76.1) "televizyondan" takip ettiklerini, ikinci olarak ise

"çevre-arkadaştan" (%7.8) bilgi edindiklerini belirtmişlerdir. Takip edilen spor yayınlarının tümünde erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla (%72.9) spor yayınlarını takip ettikleri ($p<0.05$) ve kız öğrencilerin spor yayınlarını takip etme oranı (%27.1) çok düşük düzeyde gözlenmiştir (Tablo 10).

Tablo 10. Spor yayınlarını takip etme alışkanlığı olan ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerin takip ettikleri yayınların dağılımı
(Table 10. The dogged sport publications distribution of Primary and secondary schools' students who have consecution habit)

Spor yayınlarını takip etme durumu	ERKEK		KIZ		TOPLAM	
	f	%	F	%	f	%
1. Televizyon yayınlarından	332	72.5	126	27.5	458	76.1
2. Çevre-Arkadaşlardan bilgi edinerek	30	63.8	17	36.2	47	7.8
3. Spor Gazetelerinden	38	84.4	7	15.6	45	7.5
4. Günlük Gazetelerin Spor Sayfalarından	32	74.4	11	25.6	43	7.1
5. Spor Dergilerinden	7	77.8	2	22.2	9	1.5
TOPLAM	439	72.9	163	27.1	602	100.0

$$\chi^2=120.274, \quad df=4, \quad p<0.05$$

İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin %51.9'u televizyondan spor programlarını "ara-sıra" izlediklerini belirtmişlerdir. Sık izleyenlerin oranı %22.8, hiç izlemeyenlerin oranı ise %10.2'dir. Eğitim kademesi arttıkça spor programlarını izleme oranlarında da bir artış olduğu ($p<0.05$) ve ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin spor programlarını daha fazla (%51.2) izledikleri görülmektedir (Tablo 11).

Tablo 11. Öğrencilerin eğitim kademeleri ile televizyondan spor programlarını izleme oranlarının dağılımı
(Table 11. The ratio distribution of television sports program monitoring with Students' educational levels)

TV izleme durumu	İlköğretim I. Kademe		İlköğretim II. Kademe		Orta Öğretim		TOPLAM	
	F	%	F	%	f	%	f	%
1.Ara Sıra İzlerim	116	44.8	121	46.7	259	52.2	496	51.9
2.Sık İzlerim	37	29.1	54	42.5	127	58.3	218	22.8
3.Hiç Kaçırمام	35	50.0	39	55.7	70	48.6	144	15.1
4.Hiç İzlemiyorum	39	118.2	25	75.8	33	34.0	97	10.2
TOPLAM	227	46.4	239	48.9	489	51.2	955	100.0

$$\chi^2=400.749, \quad df=6, \quad p<0.05$$

İlköğretim ve ortaöğretim öğrencileri spor program türleri arasında televizyondan "maç" yayınlarını en çok (ortalama 168.7 ± 103.7 öğrenci, %53.0) izlediklerini belirtmişlerdir. Spor programları arasında "maç" izleme diğer program türlerinden anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Spor haberleri %20.9 ile ikinci, futbol yorum-tartışma %8.7 ile üçüncü ve spor belgeselleri %7.2 ile son sırada yer almaktadır. Ortaöğretim öğrencilerinin en çok (% 53.1) spor programı takip eden öğrenciler olduğu gözlenmektedir (Tablo 12).

Tablo 12. Öğrencilerin eğitim kademeleri ile televizyondan izledikleri spor program türlerini izleme oranlarının dağılımı
(Table 12. The ratio distribution of television sports program types monitoring with Students' educational levels)

Program Türü	İlköğretim I. Kademe		İlköğretim II. Kademe		Orta Öğretim		GENEL TOPLAM					
	f	%	f	%	F	%	f	Kayıp	N	%	X	Sd
	1.Maçlar	86	17.0	135	26.7	285	56.3	506	449	955	53.0	168.7
2.Spor Haberleri	65	32.5	46	23.0	89	44.5	200	755	955	20.9	66.7	21.5
3.Futbol Yorum-Tar. Prog.	9	10.8	17	20.5	57	68.7	83	872	955	8.7	27.7	25.7
4.Spor Belgesel.	28	40.6	16	23.2	25	36.2	69	886	955	7.2	23.0	6.2
TOPLAM	188	21.9	214	24.9	456	53.1	858	97	955	89.8	286.0	147.8

$$\chi^2=576.434, \quad df=6, \quad p<0.05$$

Genel olarak ilköğretim ve orta öğretim öğrencilerinin televizyondan daha çok (%37.2) futbol branşına yönelik yayınları izledikleri, bunu basketbol (%19.1), voleybol (15.9) ve otomobil sporları (%7.3) izlemektedir. Kız öğrenciler arasında daha çok voleybol branşı (32.1) izlendiği ve eğitim düzeyi yükseldikçe televizyondan spor branşlarına yönelik izlenme oranlarında artış olduğu görülmektedir. İlk ve ortaöğretim öğrencilerinin %11.8'i ise tv spor program türlerine ilgisiz kalarak cevap vermemişlerdir. Salon sporlarından basketbol ve voleybol'un izlenme oranları hentbol'a göre çok yüksek bulunmuştur (Tablo 13).

Tablo 13. İlköğretim ve ortaöğretim erkek ve kız öğrencilerinin televizyondan izledikleri spor branşlarının dağılımı
(Table 13. The distribution of television sports branch monitoring of Primary and secondary schools' male and female students)

TV Spor Program türü seçimi	İlköğretim I.Kademe				İlköğretim II: Kademe				Orta Öğretim				GENEL TOPLAM	
	Erkek		Kız		Erkek		Kız		Erkek		Kız		N	%
	F	%	f	%	F	%	f	%	F	%	f	%		
Futbol	79	24.2	4	13.8	98	30.1	9	31.0	149	45.7	16	55.2	355	37.2
Basketbol	18	16.5	12	16.4	27	24.8	16	21.9	64	58.7	45	61.6	182	19.1
Voleybol	11	21.2	21	21.0	11	21.2	21	21.0	30	57.7	58	58.0	152	15.9
Otom.Spor.	5	9.1	2	13.3	6	10.9	2	13.3	44	80.0	11	73.3	70	7.3
Boks	3	10.0	0	0.0	6	20.0	1	14.3	21	70.0	6	85.7	37	3.9
Diğer Spor.	3	23.1	5	38.5	2	15.4	4	30.8	8	61.5	4	30.8	26	2.7
Yüzme	2	40.0	4	57.1	3	60.0	3	42.9	0	0.0	0	0.0	12	1.3
Hentbol	1	25.0	2	50.0	3	75.0	2	50.0	0	0.0	0	0.0	8	0.8
Kayıp	26	53.1	24	37.5	11	22.4	19	29.7	12	24.5	21	32.8	113	11.8
TOPLAM	148	23.0	74	23.7	167	26.0	77	24.7	328	51.0	161	51.6	955	100.0

Araştırma yapılan erkek-kız ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin bildikleri çocuk oyunlarının ilk sırasında ortalama 413.0±66.5 ve %86.5 oranla "saklambaç oyunu" yer almıştır. İkinci sırada "yakan top (ortalama 389.5±19.1 ve %81.6) ve üçüncü sırada "körebe (ortalama 383.0±46.7 ve %80.2)" oyunu gösterilmiştir. Erkek öğrencilerin çocuk oyunları konusunda kız öğrencilerden daha çok oyun çeşidi ve bilgisi olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 14).

Tablo 14. İlköğretim ve ortaöğretim erkek ve kız öğrencilerinin bildikleri çocuk oyunlarının dağılımı
(Table 14. The insider children's plays distribution of primary and secondary schools' male and female students)

Oyunlar	ERKEK		KIZ		GENEL T O P L A M					X	Sd ±
	f	%	F	%	F	Kay ı p	N	%			
1.Saklambaç	460	55.7	366	44.3	826	129	955	86.5	413.0	66.5	
2.Yakan top	403	51.7	376	48.3	779	176	955	81.6	389.5	19.1	
3.Körebe	416	54.3	350	45.7	766	189	955	80.2	383.0	46.7	
4.Beş taş	356	52.3	325	47.7	681	274	955	71.3	340.5	21.9	
5.Köşe kapmaca	367	54.2	310	45.8	677	278	955	70.9	338.5	40.3	
6.Yağ sat. bal sat.	280	47.5	309	52.5	589	366	955	61.7	294.5	20.5	
7.Kiremit devirme	332	59.2	229	40.8	561	394	955	58.7	280.5	72.8	
8.Çortun eşek	366	65.5	193	34.5	559	396	955	58.5	279.5	122.3	
9.Mozik (Topaç)	368	69.8	159	30.2	527	428	955	55.2	263.5	147.8	
10.Tavşan kaç tazı tut	247	49.2	255	50.8	502	453	955	52.6	251.0	5.7	
11.El el üstünde	149	50.0	149	50.0	298	657	955	31.2	149.0	0.0	
12.Çelik-çubuk	164	70.7	68	29.3	232	723	955	24.3	116.0	67.9	
13.Tek ayak eş yakalama	135	60.5	88	39.5	223	732	955	23.4	111.5	33.2	
14.Elim sende	82	47.7	90	52.3	172	783	955	18.0	86.0	5.7	
15.Dingila fistic (Tahtaravalli)	91	78.4	25	21.6	116	839	955	12.1	58.0	46.7	
16.Sallama	31	41.3	44	58.7	75	880	955	7.9	37.5	9.2	
17.Astık mastık	24	77.4	7	22.6	31	924	955	3.2	15.5	12.0	
18.Diğer;(sek sek. ip atl.vb.)	3	16.7	15	83.3	18	937	955	1.9	9.0	8.5	
19.Za güle zaza güle	10	90.9	1	9.1	11	944	955	1.2	5.5	6.4	

Öğrencilerin eğitim kademeleri ile okul bahçesi veya oyun alanlarında arkadaşları ile en çok oynadıkları oyunların ilk sırasında, 97±12.5 ortalama ve % 38.7'i oranı ile "saklambaç" gelmektedir. Daha sonra 56±9.1 ortalama ve % 22.3 ile "körebe" oyunu izlemektedir. Tüm eğitim kademelerinde saklambaç, körebe, yakan top, kiremit devirme ve uzun eşek oyunlarının ortalama 250±16.7 öğrenci tarafından oynandığı gözlenmiştir. Araştırma grupları tarafından en çok bilinmesine rağmen "saklambaç" oyunu öğrenciler arasında %69.6'lık bir oranla oynanmadığı görülmektedir. Yine körebe oyunu %82.5 oranı ile okul bahçesi ve oyun alanlarında öğrenciler arasında oyun olarak yer almadığı anlaşılmaktadır (Tablo 15).

Tablo 15. Öğrencilerin eğitim kademesi ile okul bahçesinde veya oyun alanlarında en çok oynadıkları oyunların dağılımı
(Table 15. The distribution of most played games in the school yard or playground with students' educational levels)

Oyun Tercihi	İlköğretim I. Kademe		İlköğretim II. Kademe		Orta Öğretim		GENEL TOPLAM					X	Sd
	F	%	F	%	f	%	F	%	Kay.	N	%		
1.Saklambaç	97	33.4	84	12.6	109	37.6	290	38.7	665	955	69.6	96.7	12.5
2.Körebe	64	38.3	57	7.2	46	27.5	167	22.3	788	955	82.5	55.7	9.1
3.Yakan top	39	29.5	49	6.0	44	33.3	132	17.6	823	955	86.2	44.0	5.0
4.Kiremit Devirme	21	23.6	33	3.8	35	39.3	89	11.9	866	955	90.7	29.7	7.6
5.Uzun Eşek	14	19.4	24	2.7	34	47.2	72	9.6	883	955	92.5	24.0	10.0
TOPLAM	235	31.3	247	32.9	268	35.7	750	100.0	205	955	21.5	250.0	16.7

Araştırmaya alınan erkek ve kız öğrencilerin öğrendikleri çocuk oyunlarını kimden öğrendikleri sorusuna, 446.5±95.5 ortalama ve %93.5 oranı ile "arkadaşlarım" olarak cevap vermişlerdir. İkinci sırada ise 237.5±3.5 ortalama ve %49.7 oranı ile "öğretmenim" yer almıştır. Erkek öğrencileri arkadaş ve akrabadan, kız öğrencilerin ise daha çok öğretmen ve aileden çocuk oyunlarını öğrendikleri gözlenmektedir (Tablo 16).

Tablo 16. İlköğretim ve ortaöğretim erkek ve kız öğrencilerinin çocuk oyunlarını kimlerden ilk olarak öğrendiklerine ilişkin cevapların dağılımı

(Table 16. The distribution of regarding responses for first learning of games from of Primary and secondary schools' male and female students)

	ERKEK		KIZ		GENEL TOPLAM					
	f	%	F	%	F	Kayıp	N	%	X	Sd
1.Arkadaşlarım	514	57.6	379	42.4	893	62	955	93.5	446.5	95.5
2.Öğretmenim	235	49.5	240	50.5	475	480	955	49.7	237.5	3.5
3.Ailem	214	50.8	207	49.2	421	534	955	44.1	210.5	4.9
4.Akrabalarım	242	57.8	177	42.2	419	536	955	43.9	209.5	46.0

Erkek ve kız öğrencilerin ev ve çevresinde en çok oynadıkları oyun sıralamasında 411.0±114.6 ortalama ve %86.1 oranı ile ilk sırayı "bilgisayar oyunları" almıştır. "Zeka oyunları" 337.5±45.9 ortalama ve %70.7 oranı ile ikinci sırada, "atari oyunları" 299.0±45.2 ortalama ve %62.6 oranı ile üçüncü ve son sırada ise 238.0±7.1 ortalama ve %49.8 oranı ile "çocuk oyunları" yer almıştır (Tablo 17).

Tablo 17. İlköğretim ve ortaöğretim erkek ve kız öğrencilerinin ev ve çevresinde en çok tercih ettikleri oyun kategorilerinin dağılımı
(Table 17. The most preferred game categories distribution of primary and secondary schools' male and female students in and around the house)

Oyun Tercihi	ERKEK		KIZ		GENEL TOPLAM					
	f	%	F	%	F	Kayıp	N	%	X	Sd
1.Bilgisayar Oyunları	492	59.9	330	40.1	822	133	955	86.1	411.0	114.6
2.Zekâ Oyunları	370	54.8	305	45.2	675	280	955	70.7	337.5	45.9
3.Atari Oyunları	331	55.4	267	44.6	598	357	955	62.6	299.0	45.2
4.Çocuk Oyunları	243	51.1	233	48.9	476	479	955	49.8	238.0	7.1

Eğitim kademelerine göre geleneksel sporlar hakkında bilgilerinin olup olmadığı sorulduğunda, öğrencilerin %54.2'sinin (ortalama 173.7±97.7 öğrenci) bilgi sahibi olduğu ve %45.8'inin ise bilgi sahibi olmadığı anlaşılmıştır. Eğitim kademesi arttıkça bilgi düzeyinin yükseldiği ve ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin %54.4'nün bilgi sahibi olduğu görülmektedir (Tablo 18).

Tablo 18. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin geleneksel spor dalları ile ilgili bilgisi olan ve olmayanların dağılımı
(Table 18. The distribution of conversant and miscognizant about traditional sport branches of Primary and secondary schools' students)

Bilgi durumu	İlköğretim		İlköğretim		Orta Öğretim		TOPLAM		X	Sd
	I. Kademe	II. Kademe	f	%	F	%	f	%		
Bilgi sahibi olanlar	94	18.1	142	27.4	282	54.4	518	54.2	173.7	97.7
Bilgi sahibi olmayanlar	133	30.4	97	22.2	207	47.4	437	45.8	146.7	56.1
TOPLAM	227	23.8	239	25.0	489	51.2	955	100.0	318.3	147.9

İlköğretim ve ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin en çok (%46.4) bilgi sahibi oldukları geleneksel spor dalının "yağlı güreş" olduğu Tablo 19'da görülmektedir. Daha sonra "cirit %29.1", Atıcılık ve avcılık %28.8", "binicilik %22.0" ve "kuşak güreşi %3.2" sırası ile gelmektedir. Geleneksel karakucak ve aba güreşimiz hakkında bilgi düzeyinin çok düşük olduğu gözlenmektedir (Tablo 19).

Tablo 19. İlköğretim ve ortaöğretim kademesindeki öğrencilerinin bilgi sahibi oldukları geleneksel spor dallarının dağılımı
(Table 19. The conversant traditional sport branches distribution of students in primary and secondary education levels)

Geleneksel sporlar	İlköğret.		İlköğret.		Orta Öğretim		GENEL TOPLAM				X	Sd
	I. Kademe	II. Kademe	f	%	F	%	f	Kayıp	N	%		
1.Yağlı güreş	83	18.7	118	26.6	242	54.6	443	512	955	46.4	147.7	83.5
2.Cirit oyunu	24	8.6	74	26.6	180	64.7	278	677	955	29.1	92.7	79.7
3.Atıcılık ve Avcılık	26	9.5	75	27.3	174	63.3	275	680	955	28.8	91.7	75.4
4.Binicilik	16	7.6	45	21.4	149	71.0	210	745	955	22.0	70.0	69.9
5.Kuşak Güreşi	1	3.2	8	25.8	22	71.0	31	924	955	3.2	10.3	10.7
6.Aba güreşi	0	0.0	2	10.5	17	89.5	19	936	955	2.0	6.3	9.3
7.Karakucak güreşi	0	0.0	3	27.3	8	72.7	11	944	955	1.2	3.7	4.0
8.Gökbörü	0	0.0	0	0.0	5	100	5	950	955	0.5	1.7	2.9
9.Çöğen/Çevgan/Polo	0	0.0	0	0.0	2	100	2	953	955	0.2	0.7	1.2

5. TARTIŞMA (DISCUSSION)

Araştırmamızda elde ettiğimiz verilerde, 9-16 yaş ilköğretim ve ortaöğretim öğrenci ailelerinin en çok (%35.2) lise eğitimi aldığı, baba en çok üniversite (%37.1), anne en çok ilköğretim (%49.2) mezunu olduğu ve genel olarak bakıldığında ailelilerin eğitim düzeylerinin düşük düzeyde olduğu gözlenmektedir (Tablo 1). Bireyin davranış, tutum ve düşüncelerinin ilk şekilleneceği yer ailedir. Ailenin genel eğitim düzeyinin yükselmesi, spor eğitimini de etkileyecektir. Ailenin spora olan bakış açısı, spora aktif katılımı çocuğun spor ile ilgili düşünce ve duygularını etkiler [19]. Eğitimli insanların spor yapmaya zaman ayırdığı ve sporun faydasına inandığı ve onunla sağlık bulmayı düşündüğünü söyleyebiliriz.

Spora karşı ilginin cinsiyet, eğitim ve spor yapma ortamı ile direkt bağlantılı olduğu bir gerçektir. Anket verilerimize göre, 9-16 yaş okul çağındaki öğrencilerin %5.8'inin bir kulüp lisansı ile spor

yaptığı, %41.5'inin okul lisansı ile sportif etkinliklere katıldığı ve %52.8'inin ise hiç spora katılmadığı bulunmuştur (Tablo 2).

Araştırma verilerimize göre İlköğretim I. ve II. kademedeki öğrencilerin spora katılım yönünden ortaöğretim öğrencilerine göre daha düşük düzeyde olduğu gözlenmiştir (Tablo 4-5).

Bulgumuzu destekleyen bir araştırmada da spora katılımın en yüksek ortaöğretim, en düşük ise ilkökul düzeyinde olduğu bulunmuştur [26]. Okullarda I.Kademede Beden Eğitimi derslerine branş öğretmenlerinin girmemesi, bu derse gereken önemin verilmemesi, derslerin genelde basit oyun formunda geçmesi ve öğrencilerin spor dallarıyla yeterli düzeyde tanışmaması ve spor yapmaya elverişli ortamlarda spor yapılmaması, okullarda kısa süreli başarının ön planda olmasının katılımı düşürdüğü söylenebilir.

Erkek öğrenciler en çok futbola (%42.8), kız öğrenciler ise voleybola (%76.7) daha fazla katıldığı ve spora katılımında kızlar (%29.7) erkeklere (%70.3) oranla çok düşük düzeyde yer aldığı anlaşılmıştır (Tablo 3). Sporun alt yapısını okul sporları oluşturmakta ve bu konuda okulların önemi artmaktadır. Araştırma anketimizden elde ettiğimiz sonuçlara göre; okullarda en çok faaliyet gösterilen spor branşları, sırasıyla futbol (%42.8), voleybol (%16.2) ve basketbol (%14.2) olmak üzere ilk üç sırayı aldığı bulunmuştur. Basketbol'a katılımın erkek ve kız öğrencilerde aynı düzeyde, voleybolda ise kızların daha fazla katılımının olduğu görülmektedir (Tablo 3 ve 4). Futbolun popülerliğini koruduğu ve her geçen gün ilginin ve katılımın arttığı günümüzde, uygun açık alan bulma kolaylığı okullarda da bu alanda ilginin ve katılımın fazla olduğunu göstermektedir. Okul çağından itibaren çocuklara spor bilincinin aşılması, onları başarılı olabilecekleri spor dallarına, fiziksel özellikleri ve yetenekleri göz önünde bulundurularak yönlendirmek, onlara uygun ortamlar hazırlamak sporda başarılı olmanın da anahtarı sayılır.

Bireylerin spora ilgisinin artmasında, medya, sosyo-ekonomik durumu, sosyal ve kültürel çevre ve eğitim durumu gibi faktörler etkili olmaktadır [19]. Araştırma verilerimizde öğrencilerin %42.6'sı sporu, "Sağlıklı olmak", %36.6'sı "Sevdiğim için ve hobi olarak", %11.3'ü "Ünlü bir sporcu olarak", %6.9'u "Boş zamanımı değerlendirmek" ve %2.6'sı "Sporu meslek edinerek para kazanmak" amacıyla yaptıklarını belirtmişlerdir (Tablo 6). 9-16 ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin, sporun sağlığı koruduğunu ve sevilen bir uğraş olduğunu belirtirken, ayrıca sporu parasal kaygı güderek ve geleceğini kazanma düşüncesi ile yapmadıkları gözlenmektedir.

Çocukların spora teşvik edilmesi ilgiyi ve aynı zamanda katılımı da artıracaktır. Öğrencilerin %70.1'i "Kimse teşvik etmiyor, ben yapıyorum", %14.6'sı "Ailem", %7.7'si "Arkadaşlarım", %5.6'sı "Öğretmenlerim" ve %2'si ise "Tv ve gazete yayınlarının etkisi ile" spora teşvik edilme konusunda görüş belirtmişlerdir (Tablo 7). Bu sonuçlara göz önüne alındığında, ailelerin ve öğretmenlerinde çocukları spora yönlendirme konusunda çok yeterli oldukları söylenemez. Bu arada, sporun yaygınlaşmasına en büyük etkiyi yapan medyanın futbol ağırlıklı tartışma ve yorum programları yapması ve diğer spor dallarına gereken ilgiyi göstermemesi, sporla ilgili eğitici programların yok denecek kadar az olması çocukların spora ve çeşitli spor dallarına teşvikleri konusunda yetersiz kalmaktadır. Spor saha ve tesis yetersizliği okullarda da karşılaşılan en önemli sorunlardan biri durumundadır. Okullara baktığımız zaman, Türkiye genelinde çok az ilk ve ortaöğretim kurumunda spor salonu bulunmaktadır. 1986 yılı itibari ile Türkiye genelinde il merkezlerinde bulunan orta dereceli okulların %10,4'ü spor salonuna sahip olduğu görülmektedir [25]. Ayrıca Türkiye genelinde 2001 yılında

ilköğretimde 24 spor salonu, 2002 yılında ortaöğretimde ise sadece 7 spor salonu tamamlanabilmiştir [7]. 2003 ve 2004 yılında da Türkiye ve il genelinde okullardaki spor salonları yetersizliği giderilememiştir.

2008 yılı itibarıyla ilk ve orta öğretim okulları ve spor salonu sayılarına bakıldığında Marmara'da; Bilecik, Kocaeli, Sakarya, Bursa, Balıkesir, Yalova, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ illerinde toplam okul sayısı 3391, salon sayısı 258, İç Anadolu'da; Sivas, Niğde, Kırşehir, Nevşehir, Yozgat, Kayseri, Eskişehir, Konya illerinde okul sayısı, 3986 spor salonu sayısı 127, Doğu Anadolu'da; okul sayısı, Bitlis, Erzurum, Muş, Tunceli, Kars, Iğdır, Bingöl, Erzincan, Ardahan, Malatya, Elazığ, Van, Ağrı, Hakkari illerinde okul sayısı 6212, salon sayısı 190, Güneydoğu Anadolu'da; Batman, Diyarbakır, Siirt, Şırnak, Mardin, Urfa illerinde okul sayısı 4581, salon sayısı 83, Karadeniz'de Samsun, Ordu, Amasya, Sinop, Zonguldak, Bartın, Trabzon, Rize, Gümüşhane, Giresun, Bayburt, Artvin ve Tokat'ta okul sayısı 4928, salon sayısı 184, Ege'de; İzmir, Aydın, Afyon ve Kütahya'da okul sayısı 2991, salon sayısı 209, Akdeniz'de; Antalya, Isparta, Burdur, Adana, Hatay ve Mersin illerinde okul sayısı 3755, salon sayısı 96'dır. Bu durum ilk ve ortaöğretim okullarındaki salon yetersizliğini göstermektedir [27].

Araştırma kapsamındaki 9-16 yaş öğrencilerin spor yaptıkları alanları, %46.4'ü "Okul bahçesi", %26'sı "Okul spor salonu", %19.1'i "Mahallede, sokak aralarında", %6.4'ü "Spor tesisleri, özel tesisler, köy, bahçe" ve %2.1'i ise "Başka bir okulun spor salonu" olarak belirtmişlerdir (Tablo 8). İlimizdeki okulların büyük bir kısmında spor salonu bulunmaması çocukların okul bahçelerinde spor yapmalarına sebep olmakta ve kış aylarında özellikle salon sporlarının yapılmasını imkânsızlaştırmaktadır.

Haberleşme ve ulaştırma araçlarının artan etkinliği, spor ve diğer boş zaman faaliyetlerinin ortaya çıkışına ve gelişmesine de yardımcı olmaktadır. Kitle iletişim araçlarının; spor dalları ile ilgili teorik; teknik ve pratik bilgiler kazandırıcı, spor seyircisini eğitici ve yönlendirici, spor alanlarında zaman zaman görülen terör olaylarını giderici rolü olabilir. TV'nin sportif faaliyetleri tanıtıcı, benimsetici ve sosyalleştirici yanı bulunmakla beraber, insanları esir alarak, boş zamanlarında spor yapmalarını engellediği gerçeğini de göz ardı edemeyiz [9]. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada (1989), çocukların uyku dışındaki zamanının çoğunu diğer aktiviteler yerine TV izleyerek geçirdikleri tespit edilmiştir. Televizyon, çocukların yaşamında oldukça etkili bir güç olarak ortaya çıkmaktadır [4].

Anket verilerinde 9-16 yaş grubundaki öğrenciler, spor yayınlarını takibi konusunda, %63.1'i "Takip ediyorum" ve %36.9'u "Takip etmiyorum" diyerek görüş belirtmişlerdir (Tablo 9). Spor yayınlarını takip edenlerin ise %76.1'inin "Televizyondan", %7.8'inin "Çevre ve arkadaşlardan", %7.5'inin "Spor gazetelerinden", %7.1'inin "Günlük gazetelerin spor sayfalarından" ve %1.5'inin ise "Spor dergilerinden" takip ettikleri bulunmuştur (Tablo 10). Sporun kitle iletişim araçları içerisinde en yaygın ve rahat ulaşılabilen televizyondan takip edildiği ve Türkiye'deki durumuyla paralellik arz eden okuma alışkanlığının azlığı sebebiyle gazete, dergi, kitap vb. gibi yazılı basımlardan daha az takip edildiği anlaşılmaktadır. Televizyondan izlenme sıklığı bakımından öğrencilerin, %51.9'u "Ara sıra izliyorum", %22.6'sı "Sık izlerim", %15.3'ü "Hiç kaçırmam", ve %10.2'si ise "Hiç izlemiyorum" diyerek görüş belirtmişlerdir. Bununla beraber izlenme oranlarının eğitim durumu ile orantılı olarak yükseldiği gözlenmektedir (Tablo 11).

1998 yılında ilimizde yapılan bir araştırmada kamuoyunun ilgisi ve tercihinin büyük bir bölümünün futboldan yana olduğu tespit

edilmiştir [19]. Futbol sporunun günümüzde yapılan spor dalları arasındaki önemi ve yeri büyüktür. Milyonlarca kişi sporcu olarak, çok daha fazla sayıdaki kişi de seyirci olarak futbol sporuna katılım gösterirler [16].

Futbolun yazılı ve görsel basında çok fazla yer alması, futbolcuların kazandıkları paraların astronomik rakamlara ulaşması, futbolu meslek edinerek bu yolla çok paralar kazanmanın insanlarda uyandırdığı cazibe vb. gibi birçok faktör diğer branşlara oranla daha fazla yapılmasını ve ilgi görmesinin sağlamıştır. Bunun yanı sıra kulüplerde futboldan sonra en fazla faaliyet gösterilen ve salon sporları içerisinde yer alan basketbol, voleybol ve hentbol dallarında da ilginin her geçen gün arttığını söyleyebiliriz.

Anketten elde edilen verilere göre, televizyondan izlenen spor program türlerinde öğrencilerin, %59'u "Maçlar", %23.3'ü "Spor haberleri", %9.7'si "Tartışma ve futbol yorum programları" ve %8'i ise "Spor belgeselleri" tercih ettiklerini vurgulamışlardır (Tablo 12). Öğrencilerin eğitim durumları ile izledikleri spor branşları ve aynı zamanda erkek ve bayanların izledikleri spor dalları arasında paralellik bulunduğu gözlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin okullarda aktif olarak katıldıkları spor dalları ile televizyondan izledikleri spor dalları arasında da benzerlik gözlenmektedir. Televizyondan en çok izlenen spor program türünün "futbol" ağırlıklı (%37.2) programlar olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 13). Öğrencilerin seyir açısından aktif olarak uğraştıkları spor dallarını tercih ettikleri söylenebilir.

Oyun kültürle doğrudan ilişkilidir. Toplumla birlikte gelişir ve o toplumun kültürü tarafından etkilenir. Toplumda yaşanan olaylar çocuk oyunlarına ve oyuncaklarına yansır. Yaşanan olaylara ilişkin yeni oyunlar yaratılır, yeni oyuncaklar üretilir. Günümüzde yaşanan savaşlarla ilgili yaşantılar çocuk oyunlarına da yansımaktadır. Füzelerin, uçakların, tankların, askerlerin kaynak olarak kullanıldığı çocuk oyunlarının gözlenebilir şekilde değiştiği, bu kavramların çocuk oyunlarında ve çocuk dilinde çok sık kullanıldığına rastlanmıştır [6].

Gelişmiş ülkelerde uzayla ilgili kavramları içeren oyunlar ve oyuncaklar daha sık görülmektedir. Uzay gemileri, uçan daireler, uzaylılar, silahlar gibi oyuncakların da daha fazla üretildiği görülür. Bütün bu özellikler dikkate alındığında oyun, sosyo-kültürel yapının bir parçası gibi görünmektedir. Ancak bazı oyunlarında bağımsız olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. Örneğin; ülkemizde "beş taş" adıyla bilinen oyun, suda taş kaydırma oyunu, parmaklara geçirilen iki ucu bağlı bir sicimle çeşitli şekiller oluşturularak oynanan oyun vb. gibi. Sonuçta oyun, sosyo-kültürel yapının bir parçası ya da bağımsız olarak geliştirilen bir üründür [6].

Araştırmamızda 9-16 yaş öğrenciler arasında, en fazla bilinen ve ilk sıralarda gösterilen çocuk oyunlarının, saklambaç (göz yummaca) (%6.5), yakan top (%81.6), körebe (%80.2), beş taş oyunu (%71.3) ve köşe kapmaca (%70.9) oyunları olduğu, ancak ilimizde eskiden beri oynana gelen kültürel geleneklerimiz arasında yer alan birçok oyundan haberdar olunmadığı anlaşılmaktadır (Tablo 14). Öğrencilerin arkadaşları ile oynadıkları oyunlar arasında ise sırasıyla saklambaç (%38.7), körebe (%22.3) ve yakan top (%17.6) oyunlarının geldiği gözlenmiştir (Tablo 15). Yine öğrencilerin en çok tercih ettikleri oyun kategorileri arasında, bilgisayar oyunları (%86.1) zekâ oyunları (%70.7), atari oyunları (%62.6) ve son olarak çocuk oyunları (%49.8) olduğu bulunmuştur (Tablo 17). Gelişen teknoloji ve plansız kentleşme ile beraber, çocukların oyun alanlarının sınırlı olması, oyun ihtiyacının okullarda yeterince karşılanmaması, oyunun evrensel boyutta uğradığı yapısal değişimlerin etkisiyle, toplumdaki değişimin ve sosyo-ekonomik düzeyin yansımaları olarak oyun kültüründe farklılaşmalar meydana gelmiş ve çocuklar daha çok bilgisayar-atari

oyunlarına yönelmiş, kendi öz kültürünün eseri olan çocuk oyunlarından uzaklaşmaya başlamışlardır.

Öğrencilerin öğrendikleri ve bildikleri oyunları, arkadaşlarından (%93.5), öğretmenlerinden (%49.7), ailesinden (%44.1) ve akrabalarından (%43.9) öğrendiklerini belirtmişlerdir (Tablo 16) İlimizde geleneksel oyun kültürünün sonraki nesillere aktarılmasında önemli rol üstlenen ailelerin ve okulların bu konuda yetersiz kaldıkları söylenebilir. Ayrıca öğretilen ve oynanan oyunların ise genelde bilinen birkaç oyundan (yakan top, saklambaç, körebe, uzun eşek vb.) oluştuğu, öğrencilerin yöresel oyunların birçoğundan haberdar olmadıkları da gözlenmiştir.

Kültürümüz, gelenek ve göreneklerimizin bir sonraki nesillere intikal etmesinde önemli yeri olan okullarda, eğitsel oyunlar adı altında verilecek derslerle geleneksel ve yöresel oyunlara ağırlık verilmelidir. Ayrıca, sınıf ve beden eğitimi öğretmenlerinin çoğunun yöresel oyunlar hakkında yeterli bilgi sahibi olmamaları ya da öğretmenlerin farklı kültüre sahip illerden gelmiş olmaları okullarda öğrencilerin o ilin kültürünü yansıtan unsurlardan olan bu oyunlardan uzak yetişmelerine ve bu kültürü unutmalarına neden olmaktadır.

Araştırmaya alınan öğrencilerin geleneksel sporlarla ilgili bilgisine bakıldığında %54.3'ünün bilgi sahibi olduğu ve %45.7'sinin ise bilgi sahibi olmadığı (Tablo 18) ve bilgi sahibi olanların %46.4'ünün "Yağlı güreş", %29.1'inin "Cirit oyunu" ve yine %28.8'inin "Atıcılık ve avcılık", %22'sinin ise "Binicilik" hakkında bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 19). Öğrencilerden ilköğretim I. Kademedeki ve II. Kademedeki öğrencilerin bilgi sahibi olduğu dallar arasında sırayla "yağlı güreş", "atıcılık ve avcılık" ve "cirit", ortaöğretimdeki öğrenciler ise sırayla "yağlı güreş", "cirit" ve "atıcılık ve avcılık" olduğunu belirtmişlerdir. Geleneksel sporlar ile ilgili öğrencilerin, daha çok televizyondan gördükleri veya çevreden duydukları biçimde çoğunlukla yüzeysel bir bilgiye sahip oldukları ve birçok geleneksel sporun adını dahi bilmedikleri anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak; ilimizde beden eğitimi, oyun ve spor kültüründe geçmişten günümüze önemli değişimler meydana gelmiştir. Beden eğitimi dersleri yaygınlaşmış, geleneksel oyun kültürü değişime uğramış ve yeni sporlar yaygınlaşmaya başlamıştır. Ancak, ilimizde spor yapanların sayısı, beden eğitimi, oyun, spor kültürü ve spor alanlarının yetersizliği dikkate alındığında günümüzde bu değişim ve gelişmelerin yeterli olduğunu söylemek güçtür. Spor evrensel kültürün bir parçası, dünyada dili, ırkı, dini farklı insanları birleştiren önemli bir vasıta. Milli kültür unsurlarımızdan olan geleneksel oyun ve sporlarımızın gelecek nesillere aktarılması için gerekli önlemlerin ilgili kurum ve kuruluşlarca alınması ve gerek yerel gerekse ulusal medyada tanıtıcı ve öğretici programlar yapılması, il genelinde okullarda ise oyun öğretimine önem verilerek yöresel ve geleneksel oyunlarımızın öğretilmesi konusunda çalışmaların hızla başlatılması önem arz etmektedir.

Bir toplum içinde kadının spora katılımı, kadının o toplum içerisindeki genel statüsünün bir yansımasıdır. Dünya genelinde de kadının konumu ve kendisine biçilen roller düşünüldüğünde, spor içinde kadının sporcu özelliğinden önce cinsiyetiyle değerlendirildiği söylenebilir. Medyada dahi kadın sporlarına yok sayılabilecek ölçüde az yer verildiği; yer verildiği zaman da özellikle erotikleştirilenin daha çok mümkün olduğu aerobik, jimnastik, buz pateni ve senkronize yüzme gibi sporların öncelikli olduğu görülmektedir. Ne var ki, erkeklerle kadınlar arasındaki yürüme, konuşma, düşünme ve hissetmeye kadar uzanan, bir tarafı biyolojik diğer tarafı tarihsel sayısız farklılığın spora yansımaması mümkün değildir [22].

Toplumdan topluma farklılıklar göstermesine rağmen tüm ülkelerde, spor içinde yer alan kadına karşı hakim olan bu düşünceler, kadının spora yönelmesindeki oranları ve aktivite çeşitlerini belirlemektedir. Ancak belli bir sosyo-ekonomik ve kültürel seviyeye sahip aileler, kız çocuklarının spor yapması için çaba sarf etmekte ya da kendisi geçmişte spor yapmış anneler kız çocuklarını spor yapmaya teşvik etmektedir [18].

Gelişim düzeyleri farklı toplumlarda bu konuya olan bakış açısı değişmekte, endüstrileşmiş ülkelerde kadınların spora katılım oranı fazla iken gelişmekte olan ülkelerde ise bu oran düşüktür. Çünkü bu toplumlarda kadın, hala dişi cinsin yalnızca doğurganlık için yaratıldığı, ter yerine parfüm kokması, aktif yaşam yerine pasif yaşamı seçmesi düşünülmemektedir [1]. Kişisel ve mesleki başarının yolunun düzgün bir vücuda sahip olmaktan geçtiği kanaatinin yaygınlaşması [20], kadınların sporunu az yada çok "görünümü" ve "hatları"yla ilişkili kılmaktadır. Nitekim, "kültürel olarak artistik ve estetik olanla özdeşleştirilen, sıklıkla cazibe objesi olarak alkışlanan" kadınlar, genellikle "görünüm" açısından önem taşıyan jimnastik, dans ve artistik patinaj gibi estetik spor faaliyetlerine daha fazla ilgi duymaktadırlar [21].

İlimizde, kulüplerdeki sporcu sayılarına bakıldığında faaliyet gösteren erkek sporcu sayısının bayan sporcu sayısından % 86 daha fazla olduğu gözleniyor [29]. Bunun nedenleri arasında ailelerin kız çocuklarını spor yapmaya teşvik etmemeleri, toplumumuzun sosyal ve kültürel yönden hazır olmaması (yanlış tutum, davranış ve düşünceler), bayanların ekonomik ve sosyal yönden bağımsız olmayışı, sportif faaliyet ve organizasyonlardaki (küfür, kavga vb.) olumsuz davranışlar sayılabilir.

Uluslar arası olimpiyat komitesi'nin (IOC) desteği ile Türkiye'ye gelerek kadın ve spor konusunda kalitatif bir araştırma yapmış olan Kari Fasting ve Gertrud Pfister'in hazırlamış oldukları raporda bu gerçekleri tam olarak yansıtmaktadır. Buna göre, Türkiye'de kadınların sporla ilişkisi, içinde yer aldıkları toplumsal tabakaya ve yaşadıkları yere göre değişmektedir. Aile bağları çok güçlü olduğundan kadınların babalarından ya da kocalarından izin almadan spor yapmaları pek düşünülemez. Aileler, çocuklarının okul başarısını olumsuz yönde etkileyeceği düşüncesiyle çocuklarının spor yapması konusunda pek istekli değildirler. Spor "kadınsı" bir faaliyet olarak görülmemektedir. Evlilik, kadınların spor yapması için önemli bir engeldir. "kadın evinde oturur" geleneksel sözü özellikle Türkiye'nin doğusunda çok yaygındır [10]. Bununla beraber, Türkiye'de yapılan uygulamalı bir araştırmada kadınların daha çok özel salon ve çalışma yeri gerektiren sporları tercih ettikleri belirlenmiştir. Aynı araştırmada kadınların futbol ve basketbol gibi karşılıklı temas gerektiren sporlardan uzak durdukları, voleybolu daha çok tercih ettikleri saptanmıştır [2].

Aynı zamanda bayanların spora katılımı toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir. Toplumumuzda bayanların birçok yönden (ekonomik özgürlük, iş ortamı, sosyalleşme, spor vb.) gerilerde kaldığı görülüyor. Eğitim ve spor ilişkisi göz önüne alındığında günümüzde halen kız çocuklarının okullaştırılması çalışmalarının yapıldığı toplumumuzda bayanların spora katılım oranlarının düşük olması kaçınılmazdır.

İlimizde okullardaki spor tesislerinin durumu incelendiğinde; Milli Eğitime bağlı okullarda ve özel okullarda salon sporlarının yapılmasına uygun mevcut kapalı spor salonlarının %13.3'ünün ilköğretim, yine %13.3'ünün özel ve %73.4'ünün ortaöğretim okullarında bulunduğu gözlenmiştir [29]. Bu durum özellikle ilköğretim okullarında spor tesislerinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Öğrenci yoğunluğuna karşın okullarda spor alanlarının yetersizliğine paralel olarak, okul çevrelerinin de öğrencilerin kötü alışkanlıklar edinmesine yardımcı olacak ortamlarla donatılmış olması, spora en yakın olacakları bu çağlarda gençlerimizin ilgisini başka alanlara çekmektedir [19]. Okullarda spor yapılmaya elverişli salonların azlığı okullardaki öğrencilerin spor yapamamalarına veya uygun olmayan ve sağlıksız ortamlarda spor yapmalarına neden olmaktadır. Kendisine yakın ve salonu olan okullardan bu konuda istifadede ise zaman ve idari açıdan başka sorunlar yaşanabilmekte ve bu salonlarda çok yetersiz kalmaktadır.

İlimizde 1998/1999 eğitim-öğretim yılından 2004-2005 eğitim-öğretim yılına kadar okullardaki öğrenci ve sporcu sayıları incelendiğinde; ilköğretim okullarındaki bayan öğrencilerin ortalama % 2.3'ünün, erkek öğrencilerin ise %4.1'inin, ortaöğretim okullarında ise bayan öğrencilerin ortalama %3.8'inin, erkek öğrencilerin ise ortalama %7.1'inin sportif faaliyetlere katıldığı gözlenmektedir [29]. 2008 yılı itibariyle bu oran ilköğretimde bayanlarda %1.6, erkeklerde %5.5, ortaöğretimde bayanlarda %3.1 ve erkeklerde ise %10.4'dür [8]. Bu oranlara bakıldığında çocukların sporla tanıştığı ilk yer olan okullarda spora katılımın yetersiz olduğu görülmektedir.

Okullardaki saha, alan yetersizliği ve spor salonu olmayışı, malzeme yetersizlikleri, ilköğretim I. Kademedeki derslere branş öğretmenlerinin girmemesi, ailelerin spor ve eğitim ilişkisine karşı yanlış tutum, davranış ve düşünceleri, okullarda spora teşvik edici çalışmaların yapılmaması okullarda spora katılımın az olmasının başlıca nedenleri arasında sayılabilir. Sporun gelişmesi ve toplumda yaygınlaşmasında gerekli olan spor ortamının ön şartlarından birisi de spor saha ve tesisleri oluşturularak sayılarının artırılmasıdır [24]. Günümüzde sporun gelişmesine paralel olarak, spor tesislerine duyulan ihtiyaçta her geçen gün artmaktadır. Küçük yaşta başlayarak, çocuk ve gençleri spora alıştırmak ve yeteneklerinin geliştirilmesini sağlamak, spor tesisleri ve onun etkili kullanımıyla orantılıdır.

1998 yılında yapılan bir araştırmada ilimizde spor tesis, saha ve alanları incelenmiş, Elazığ'daki spor tesislerinin nüfusa oranla yeterli görünmesine rağmen, çeşitlilik açısından farklı spor branşlarına hizmet etmediğinden dolayı verimlilik açısından da yetersiz olduğu tespit edilmiştir [19]. Türkiye'de spor tesisleri başta Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü olmak üzere, kamu kuruluşları, silahlı kuvvetler ve kurum ve kuruluşların bünyesinde toplanmıştır. Ancak spor faaliyetlerinin sevk ve idaresinden sorumlu olan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün tasarrufunda bulunan spor tesisleri, tesis politikasının odak noktasını teşkil etmektedir. Kaldı ki geniş kitlelerin faydalandığı tesislerin başında Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne ait tesisler gelmektedir [15].

1997 verilerine göre Türkiye'de toplam 7972 spor tesisi bulunmaktadır. İstanbul toplam nüfusunun (9.061.096) 56 tesise göre oranı 161.800, lisanslı sporcu sayısına (85.025) göre oranı 1518 olarak belirlenmiştir. Adıyaman ilinde ise toplam nüfusunun (684.339) 30 tesise göre oranı 22.811, lisanslı sporcu sayısına (2114) göre oranı 71 olarak belirlenmiştir. Öyle ki, İstanbul'da toplam nüfusun ancak %9'u spor yapma olanağı bulurken, Ankara nüfusunun %6'sı, Adıyaman nüfusunun %3'ü, Diyarbakır nüfusunun ise %2'si spor yapma olanağı bulabilmektedir. Spor tesislerinin illere göre dağılımları ile illerdeki sporcu sayılarına göre oranlarına bakıldığında, Türkiye'de spor tesislerinin dağılımlarının oldukça yetersiz ve dengesiz olduğu anlaşılmaktadır [3].

NOT (NOTICE)

Bu çalışma 2005 yılında İstanbul'da yapılan 46.ICHPER-SD dünya kongresinde İngilizce bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Açıkada, C. ve Ergene, E., (1990). Bilim ve Spor. Ankara: Büro Tek Ofset Matbaacılık.
2. Amman, M.T., (2005). Kadın ve Spor. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
3. Başbakanlık, (1997). G.S.G.M. 60. Yıl. Ankara: G.S.G.M. Yayınları. Çocukların Televizyondan Olumlu Yönde Etkilenmesini Sağlamak İçin Anneye Verilen Hemşirelik Eğitiminin Değerlendirilmesi, (2009). <http://www.odevbul.net/odev-indir-33149-Televizyonun-Yararlari.html>.
4. Çocuk, Oyun ve Spor, (2009). http://www.sporbilim.com/t_cocuk.html.
5. Dönmez, N.B., (2000). Oyun Kitabı. İstanbul: Esin Yayınevi. Eğitim Yatırımları ve Donatımı, (2009). <http://www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/1402.htm#x1.Elazığ İli İstatistik Bilgileri>, (2008). <http://elazig.meb.gov.tr/istatistik.php>.
6. Erkal, M.E., (1998). Sosyolojik Açıdan Spor. İstanbul: Der Yayınları.
7. Fasting, K. and Pfister, A.G., (1997). Opportunities and Barriers For Sport For Women in Turkey. A Pilot Study, Unpublished manuscript, Berlin/Oslo.
8. Finn, G. and Giulianotti, R., (2000). Football culture: local conflicts, global visions. London: Frank Cass.
9. Fromme, J., (2003). Computer Games as a Part of Children's Culture. The International Journal of Computer Game Research, Volume:3, Number:1.
10. Greenfield, P.M., (1984). Mind and Media: The effects of television, video games and computers. Massachusetts: Harvard University Press.
11. Güven, Ö., (1999). Türklerde Spor Kültürü, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
12. İmamoğlu, F., (1985). Türkiye'de Spor Tesisleri Politikası. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
13. İnal, A.N., (1998). Futbol da Eğitim ve Öğretim. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
14. Johnson, M.O., (1990). Children, adolescent and television, (American Academy of Pediatric), Pediatrics, Volume:6, p.:1119-1120.
15. Kadın ve Spor, (2009). http://www.sporbilim.com/t_kadin.html.
16. Karasüleymanoğlu, A., (1995). Yeni Boyutlarıyla Spor. Ankara: Ozan Dağıtım.
17. Mermet, G., (1991). Francoscopie,-Français Qui Etes-Vous?. Paris: Larousse.
18. Pociello, C., (1997). Les Cultures Sportives, Paris:P.U.F.
19. Rowe, D., (1996). Popüler Kültürler, Rock ve Sporda Haz Politikası.(çev.:Mehmet Küçük). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
20. Seyrek, H. ve Sun, M., (2003). Okul Öncesi Eğitiminde Oyun. İzmir: Mey Yayınları.
21. Spor ve Spor Kültürüne Genel Bakış, (2009). <http://www.sporbilim.com/spor.html>.
22. Başbakanlık (1987). Spor Faaliyetleri ve Tesisler. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü.

23. Turhan, B., (1993). Manisa İli Eğitim Kurumlarında Okullar arası Spor Karşılaşmalarına Katılım ve Sorunları. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu, 16-8 Aralık Manisa, Ankara: MEB Basımevi.
24. Türkiye'de Spor Eğitimi ve Politikası, (2009).
<http://www.besyo.net/index.php?topic=540.msg937>.
25. Yetim, A., (2000). Sosyoloji ve Spor. Ankara: Topkar Matbaacılık.
26. Yücel, A.S., (2005). Geçmişten Günümüze Elazığ'da Beden Eğitimi, Spor ve Oyun Kültürünün İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.